

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання законів чи окремих положень, які набрали чинності

За результатами аналізу практики застосування законодавчих актів у діяльності окремих державних органів відповідно до статті 24 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» Комітет Верховної Ради України з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 19 серпня 2026 року (протокол № 225) Рекомендації Комітету щодо виконання законів чи окремих положень, які набрали чинності та встановив таке.

9 червня 2026 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про Вищу раду правосуддя» щодо удосконалення декларацій доброчесності судді та родинних зв'язків судді».

Частина третя статті 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон №1402-VIII) доповнена положенням, згідно якого для визначення базового розміру посадового окладу судді не може застосовуватися інша вартісна величина, ніж прожитковий мінімум для працездатних осіб, передбачений абзацом четвертим частини другої статті 1 Закону України «Про прожитковий мінімум» (далі – Закон №966-XIV), в розмірі, встановленому для цієї соціальної і демографічної групи населення законом України про Державний бюджет на відповідний рік.

Закон №966-XIV передбачив чотири соціальні та демографічні групи населення, для кожної з котрих має встановлюватись виокремлений розмір прожиткового мінімуму (дітей віком до 6 років, дітей віком від 6 до 18 років, працездатних осіб, осіб, які втратили працездатність). Вартісна величина прожиткового мінімуму для працездатних осіб не пов'язується з їх фахом, сферою діяльності чи реалізацію права на працю (професію) за спеціальним законом.

Правові норми частини третьої статті 135 Закону №1402-VIII набрали чинності 25 червня 2026 року і підлягали в обов'язковому порядку виконанню Кабінетом Міністрів України через доручення Міністерству фінансів України забезпечити реалізацію застосування цих правових норм на оплату праці працівників судів (суддів) з визначенням та застосуванням джерел фінансування.

Разом з тим, Міністерство фінансів України, порушивши зазначені вимоги закону, будь-які дії (заходи) по фінансовому забезпеченню реалізації цих правових норм не проводило.

Пропозиції Конституційного Суду України, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Касаційного адміністративного суду в складі

Верховного Суду, Державної судової адміністрації України щодо необхідності виконання Кабінетом Міністрів України та Міністерством фінансів України положень частини третьої статті 135 Закону №1402-VIII з можливим використанням джерел фінансування реалізації закону за рахунок спеціального фонду, економії коштів заробітної плати чи наближення асигнування по оплаті праці працівників суду з грудня на липень-листопад 2026 року, виходячи з достатності коштів на фінансування дії закону в поточному бюджетному році, залишені без розгляду.

Незабезпечення реалізації закону Міністерство фінансів України обґрунтувало пріоритетом застосування положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» (далі – Закон №4695-IX), який визначив на поточний рік інший розмір прожиткового мінімуму (2102 грн.) для визначення базового розміру посадового окладу судді.

На лист Комітету з питань правової політики від 22 липня 2026 року з приводу забезпечення заходів, які мають вживатись Кабінетом Міністрів України для виконання закону, Прем'єр-міністр України 30 липня 2026 року зобов'язав Міністерство фінансів України в особі Міністра внести пропозиції по виконанню закону. Проте станом на зараз відповідна ситуація не вирішена.

Звертаємо увагу, що за наявності колізії чи конкуренції правових норм законів щодо регулювання конкретних правовідносин, правозастосування має здійснюватися на основі забезпечення принципу верховенства права на реалізацію правової норми того чи іншого закону, який має вищий рівень захисту інтересів та прав громадян.

Є недопустимим суб'єктивне тлумачення та спроможність правозастосування законів чи окремих їх положень, які набрали чинності і підлягали обов'язковому виконанню державними органами, в даному випадку Міністерством фінансів України.

За діючим законодавством України, правосуб'єктністю на відступ від виконання законів чи окремих їх положень наділяються виключно суди, уповноважені відступити від застосування закону (окремої його норми), які за їх висновками протирічать Конституції України та застосувати Конституцію України, як норму прямої дії.

Відповідно до Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Є очевидним, що передбачений Законом №4695-IX розмір прожиткового мінімуму для працюючих суддів по визначенню базового розміру посадового окладу судді звужує зміст та обсяг його прав стосовно визначення рівня оплати праці, встановлених для інших працездатних осіб, що є в прямому причинному зв'язку з питанням дотримання належного матеріального забезпечення суддів, як складової гарантій їх незалежності та недоторканності згідно Конституції України.

Комітет з питань правової політики, у віданні якого є контроль за

виконанням та дотриманням законності щодо функціонування системи правосуддя і діяльності судів, визначає таку ситуацію критичною, а дії Міністерства фінансів України, що зумовили невиконання закону та його реалізацію, – неправомірними.

Для реалізації повноважень і компетенцій в сфері фінансових правовідносин та бюджетного забезпечення для вищих виконавчих державних органів є головним конституційним обов'язком щодо практичного втілення правових норм в життя для забезпечення дотримання правопорядку в країні, утвердження та забезпечення прав і свобод людини та їх гарантій в конкретній сфері суспільних правовідносин. Кабінет Міністрів України, як вищий орган виконавчої влади, формує державну політику правозастосування, організовує і контролює виконання законів, реалізація яких має забезпечуватись відповідними міністерствами згідно їх повноважень та сфери діяльності.

Комітет ставить до відома Кабінет Міністрів України, що внаслідок несвоєчасного виконання закону та реалізації його норм щодо виплати належного грошового забезпечення працівникам суду (суддям) пов'язане з потенційним ризиком завдання матеріальних збитків державі внаслідок неминучих судових позовів і судових витрат, компенсування яких буде покладено на державу.

Враховуючи викладене, в межах функціональних повноважень визначених статтею 24 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», Комітет вважає за доцільне рекомендувати Кабінету Міністрів України:

1) забезпечити дотримання державними органами вимог Конституції та законів України щодо обов'язкового, невідкладного виконання законів, які набрали чинності і підлягають застосуванню;

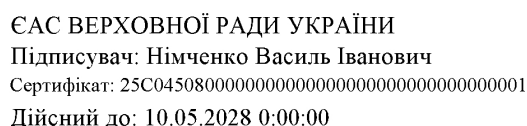
2) виключити з практики діяльності міністерств та відомств несвоєчасність та відтермінування виконання законів чи окремих їх положень, які є правовими актами невідкладного застосування при набранні ними чинності на підставі суб'єктивного тлумачення та помилкового сприйняття пріоритетності правозастосування;

3) Міністерству фінансів України спільно із Верховним Судом, Вищим антикорупційним судом, Касаційним адміністративним судом в складі Верховного Суду, Державною судовою адміністрацією України забезпечити за рахунок понадпланових надходжень до спеціального фонду від сплати судового збору необхідні видатки для виплати суддівської винагороди з розрахунку прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який станом на дату набрання чинності Законом № 4905-IX становить 3328 грн., в тому числі, шляхом внесення змін до розпису видатків, а саме збільшення асигнувань за спеціальним фондом державного бюджету за бюджетною програмою за КПКВ 0501020 "Забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційними судами та функціонування органів і установ системи правосуддя" за рахунок понадпланових надходжень до спеціального фонду від сплати судового збору;

4) вирішити у разі необхідності питання щодо можливого додаткового

аТК

larity

2317783